Parlament Europejski
2024-2029

Komisja Kultury i Edukacji

2025/2036(INI)

28.3.2025

PROJEKT SPRAWOZDANIA

Nowa wizja sojuszy w ramach inicjatywy Uniwersytety Europejskie
(2025/2036(INI))

Komisja Kultury i Edukacji

Sprawozdawczyni: Laurence Farreng

SPIS TREŚCI

Strona

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO 3

UZASADNIENIE 8

ZAŁĄCZNIK: PODMIOTY LUB OSOBY, OD KTÓRYCH SPRAWOZDAWCZYNI OTRZYMAŁA INFORMACJE 9

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Nowa wizja sojuszy w ramach inicjatywy Uniwersytety Europejskie
(2025/2036(INI))

Parlament Europejski,

– uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/817 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1288/2013[1],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 15 września 2020 r. w sprawie skutecznych środków ekologizacji programów Erasmus+, Kreatywna Europa oraz Europejski Korpus Solidarności[2],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 19 maja 2022 r. w sprawie utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r. – mikropoświadczenia, indywidualne rachunki szkoleniowe i uczenie się na rzecz zrównoważonego środowiska[3],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 23 czerwca 2022 r. w sprawie wdrażania środków włączenia społecznego w programie Erasmus+ w latach 2014–2020[4],

– uwzględniając badanie z dnia 11 września 2023 r. przeprowadzone na zlecenie Komisji Kultury i Edukacji zatytułowane „Unijne programy finansowania na lata 2021–2027 w dziedzinie kultury, mediów, edukacji, młodzieży i sportu: pierwsze wnioski, wyzwania i perspektywy na przyszłość: Erasmus+”,

– uwzględniając badanie z dnia 20 lipca 2023 r. przeprowadzone na zlecenie Komisji Kultury i Edukacji pt. „Początkowa faza wdrażania czterech programów UE na lata 2021–2027: Erasmus+, Kreatywna Europa, Europejski Korpus Solidarności oraz program Obywatele, Równość, Prawa i Wartości (komponent 3)”

– uwzględniając sprawozdanie Komisji w sprawie wyników i potencjału transformacyjnego inicjatywy Uniwersytety Europejskie[5],

– uwzględniając konkluzje Rady z 14 i 15 grudnia 2017 r.,

– uwzględniając konkluzje Rady z 7 czerwca 2018 r. w sprawie kroków ku urzeczywistnieniu wizji europejskiego obszaru edukacji,

[1] Dz.U. L 189 z 28.5.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/817/oj.
[2] Dz.U. C 385 z 22.9.2021, s. 2.
[3] Dz.U. C 479 z 16.12.2022, s. 65.
[4] Dz.U. C 32 z 27.1.2023, s. 58.
[5] Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Edukacji, Młodzieży, Sportu i Kultury i inni, Sprawozdanie w sprawie wyników i potencjału transformacyjnego inicjatywy Uniwersytety Europejskie, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2025.

– uwzględniając rezolucję Rady z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie dalszego rozwijania europejskiego obszaru edukacji w celu wsparcia zorientowanych na przyszłość systemów kształcenia i szkolenia[6],

– uwzględniając komunikat ministerialny z Rzymu wydany 19 listopada 2020 r. na posiedzeniu ministrów europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego,

– uwzględniając zalecenie Rady (UE) 2021/2122 z dnia 26 listopada 2021 r. w sprawie Paktu na rzecz badań naukowych i innowacji w Europie[7],

– uwzględniając konkluzje Rady z dnia 17 maja 2021 r. w sprawie inicjatywy Uniwersytety Europejskie – łączenie szkolnictwa wyższego, badań, innowacji i społeczeństwa: ku nowemu wymiarowi europejskiego szkolnictwa wyższego”,

– uwzględniając komunikat Komisji z 27 marca 2024 r. pt. „Projekt dyplomu europejskiego” (COM(2024)0144),

– uwzględniając komunikat Komisji z dnia 5 marca 2025 r. pt. „Unia umiejętności” (COM(2025)0090),

– uwzględniając art. 54 Regulaminu, a także art. 1 lit. e) decyzji Konferencji Przewodniczących z dnia 11 grudnia 2024 r. w sprawie procedury udzielania zgody na sporządzenie sprawozdań z własnej inicjatywy i załącznik 3 do tej decyzji,

– uwzględniając art. 55 Regulaminu,

– uwzględniając sprawozdanie Komisji Kultury i Edukacji (A10-0000/2025),

A. mając na uwadze, że jakość kształcenia oraz współpraca akademicka i naukowa są zasadniczymi warunkami osiągnięcia europejskiej autonomii strategicznej, walki z niedoborem umiejętności oraz wspierania konkurencyjności wobec najlepszych uniwersytetów na świecie;

B. mając na uwadze, że znaczenie środowiska akademickiego i uniwersyteckiego dla konkurencyjnej Europy podkreślono w sprawozdaniu Maria Draghiego na temat przyszłości europejskiej konkurencyjności, w sprawozdaniu Enrica Letty w sprawie przyszłości jednolitego rynki oraz w sprawozdaniu Manuela Heitora w sprawie śródokresowej oceny programu „Horyzont Europa”;

C. mając na uwadze, że Erasmus+ jest sztandarowym programem UE na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu w Europie i poza nią;

D. mając na uwadze, że inicjatywa Uniwersytety Europejskie została ustanowiona jako inicjatywa przewodnia w bieżącym okresie programowania (2021–2027) Erasmus+;

E. mając na uwadze, że sojusze w ramach inicjatywy Uniwersytety Europejskie służą wielowymiarowemu celowi, począwszy od opracowywania wspólnych programów nauczania, a następnie tworząc kampusy międzyuczelniane o wyraźnym wymiarze europejskim, które mają sprzyjać mobilności studentów oraz kadry akademickiej i

[6] Dz.U. C 389 z 18.11.2019, s. 1.
[7] Dz.U. L 431 z 2.12.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2021/2122/oj.

administracyjnej, dążąc do bardziej transformacyjnych zmian szkolnictwa wyższego w państwach członkowskich i w krajach uczestniczących;

F. mając na uwadze, że jedną z głównych zasad misji i działalności uniwersytetów jest wolność akademicka i naukowa;

G. mając na uwadze, że placówki szkolnictwa wyższego w Europie napotykają trudności we współpracy transnarodowej, zwłaszcza w odniesieniu do finansowania i zarządzania;

H. mając na uwadze, że inicjatywa Uniwersytety Europejskie odniosła dużo większy sukces, niż początkowo przewidywano; mając na uwadze, że przekroczono zakładaną liczbę 20 sojuszy, którą określono w konkluzjach Rady z 2017 r., gdyż bez dodatkowych przydziałów budżetowych utworzono aż 65 sojuszy łączących ponad 570 uniwersytetów z ponad 2200 zewnętrznymi partnerami;

I. mając na uwadze, że istniejące sojusze wybrano w pięciu procedurach otwartych opartych na zasadzie konkurencyjności, koncentrując się na jakości, doskonałości, inkluzywności i sprawiedliwym rozdziale geograficznym

J. mając na uwadze, że inicjatywa Uniwersytety Europejskie jest kluczowym instrumentem służącym budowie zjednoczonego, konkurencyjnego i inkluzywnego europejskiego obszaru edukacji oraz umacniającym europejską tożsamość;

K. mając na uwadze, że sojusze udowodniły, iż mają potencjał transformacyjny mogący posłużyć modernizacji systemów szkolnictwa wyższego w państwach członkowskich, i stworzyły dla siebie rolę w nauczaniu nowego pokolenia mobilnych europejskich studentów; mając na uwadze, że uniwersytety z kilku sojuszy odgrywają wiodącą rolę, jeśli chodzi o zmiany legislacyjne w państwach, w których działają;

L. mając na uwadze, że 23 państwa członkowskie finansują sojusze z budżetów krajowych;

Stan obecny, wyzwania i przeszkody

1. przyjmuje do wiadomości pozytywne przyjęcie inicjatywy Europejskie Uniwersytety przez instytucje szkolnictwa wyższego oraz jej rolę jako inicjatora, który wspiera działania na rzecz usuwania przeszkód w międzynarodowej współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego; podkreśla, że projekty dotyczące mobilności, tworzenie wspólnych programów nauczania i współpraca badawcza między uniwersytetami w Europie mają zasadnicze znaczenie dla zaspokojenia potrzeb w obszarach strategicznych; zauważa, że sojusze są potężnym narzędziem służącym do wdrożenia procesu bolońskiego;

2. podkreśla różnorodność sojuszy pod względem zarządzania, tematów i zagadnień oraz pod względem rozmiaru i miejsca siedziby uniwersytetów biorących udział w inicjatywie; zauważa ogromny i pomyślny udział uniwersytetów ze średnich miast, z obszarów wiejskich i regionów najbardziej oddalonych, co czyni tę inicjatywę dostępną i inkluzyjną; podkreśla, że uniwersalne podejście nie jest odpowiednie dla sojuszy; zauważa, że kluczem do walki z drenażem mózgów jest ogólnoeuropejska reprezentacja geograficzna uniwersytetów w sojuszach;

3. z zadowoleniem zauważa, że studenci zasiadają w strukturach zarządzania sojuszy, co umożliwia młodym ludziom wywieranie rzeczywistego wpływu na rozwój sojuszy;

4. z zadowoleniem przyjmuje fakt, że niektóre sojusze angażują się w projekty pilotażowe mające na celu stworzenie dyplomu europejskiego lub europejskiego statusu prawnego; jednak podkreśla, że sojusze nie powinny służyć jako jedyny instrument innowacji w szkolnictwie wyższym zauważa, że sojusze powinny mieć swobodę specjalizowania się i bycia elastycznymi w swoich przedsięwzięciach;

5. z zadowoleniem zauważa wzrost liczby projektów mobilności, w które zaangażowani są studenci oraz kadra akademicka i administracyjna uniwersytetów biorących udział w sojuszach w porównaniu do innych projektów mobilności w programie Erasmus+; zauważa, że nie zrealizowano jeszcze pierwotnego celu, jakim jest osiągnięcie niezakłóconej mobilności 50 % studentów z uczestniczących sojuszy;

6. wyraża zaniepokojenie obecnymi zagrożeniami dla wolności akademickiej i naukowej w niektórych częściach świata, w tym w kilku państwach członkowskich; podkreśla rolę, jaką uniwersytety, w tym sojusze, odgrywają w uatrakcyjnianiu sektora europejskiego szkolnictwa wyższego dla studentów oraz kadry akademickiej z państw spoza UE;

7. z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę dotyczącą unii umiejętności, a zwłaszcza planowany wniosek w sprawie statusu prawnego sojuszy, która ułatwi im inicjowanie projektów europejskich i kierowanie nimi, przyciąganie finansowania i poszerzanie struktury zarządzania, szczególnie w przypadku uniwersytetów z państw trzecich;

8. z zadowoleniem przyjmuje utworzenie FOREU4ALL – wspólnoty praktyków na rzecz sojuszy w ramach inicjatywy Uniwersytety Europejskie; podkreśla jej kluczową rolę w rozpowszechnianiu innowacji osiągniętych przez sojusze wśród szerszej społeczności akademickiej;

Zalecenia

9. podkreśla, że finansowanie i działania muszą obejmować trzy misje uniwersyteckie i trójkąt wiedzy: kształcenie, badania i innowacje; jest zaniepokojony, że w sojuszach brakuje filarów badawczego i innowacyjnego; podkreśla znaczny potencjał, jakim charakteryzują się sojusze w budowaniu sieci naukowców i sieci dzielenia się wiedzą na szczeblu europejskim, dzięki czemu mają one większy wpływ w dziedzinach strategicznych, takich jak informatyka kwantowa czy sztuczna inteligencja;

10. podkreśla, że należy w sposób zrównoważony i przewidywalny finansować obecne sojusze; zwraca się do Komisji, aby rozważyła ograniczenie przyszłych przetargów do kontynuacji obecnych i udanych sojuszy; zwraca się do Komisji, aby zachowała jak najprostszy proces składania wniosków;

11. podkreśla, że strategiczna wizja sojuszy uniwersytetów musi znaleźć odzwierciedlenie w kolejnych wieloletnich ramach finansowych; zwraca się do Komisji, aby oceniła każdy sojusz, co pozwoli zapewnić wsparcie i dostosowane do potrzeb rozwiązania dotyczące ich przyszłego rozwoju;

12. uznaje, że inicjatywa Uniwersytety Europejskie powinna nadal stanowić część programu Erasmus+; podkreśla, że Erasmus+ nie może być jedynym źródłem finansowania sojuszy; zwraca się do Komisji, aby przedstawiła kompleksową strategię inwestycyjną dla sojuszy obejmującą finansowanie z programów UE, takich jak „Horyzont Europa”, „Cyfrowa Europa”, InvestEU, Europejski Fundusz Społeczny Plus i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;

13. podkreśla, że aby osiągnąć rzeczywisty sukces wiążący się z jakością, doskonałością i włączeniem, wsparcie dla sojuszy nie może pochodzić wyłącznie z budżetu europejskiego, lecz powinno również pochodzić ze źródeł krajowych, lokalnych i prywatnych;

14. podkreśla, że należy umocnić międzynarodowy wymiar sojuszy zgodnie m.in. ze strategią Global Gateway; zauważa, że sojusze znajdują się na odpowiednim szczeblu w celu tworzenia partnerstw z krajami spoza UE i mogą korzystać z narzędzi takich jak Erasmus Mundus; zwraca się do Komisji i sojuszy o dopilnowanie, aby wszyscy zaangażowani partnerzy przestrzegali wartości europejskich;

15. zwraca się do Komisji, państw członkowskich i sojuszy, aby przeszły od „logiki opartej na projektach” do długoterminowej współpracy transformacyjnej; podkreśla, że dla sojuszy ważne są możliwości rozwoju; podkreśla, że należy określić cele jakościowe, a nie ilościowe;

16. zauważa, że sojusze testują innowacyjne sposoby nauczania i zdobywania wiedzy, takie jak mikropoświadczenia i mobilność mieszana; podkreśla, że należy skonsolidować interoperacyjność systemów komputerowych, co umożliwi stworzenie rzeczywistych wirtualnych europejskich międzykampusów;

17. zwraca się do Komisji, aby rozważyła dodanie do ewentualnych przyszłych zaproszeń do składania wniosków kryteriów zgodnych z tematami dotyczącymi europejskiej autonomii strategicznej i konkurencyjności, takimi jak energia, obrona, zmiana klimatu i transformacja cyfrowa;

18. podkreśla, że sojusze muszą mieć odpowiednią strukturę i potencjał, które będą wspierać transfer technologii i umożliwiać zwiększenie zakresu badań naukowych na szczeblu europejskim;

19. zobowiązuje swoją Przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie i Komisji.

UZASADNIENIE

O koncepcji sojuszy w ramach inicjatywy Uniwersytety Europejskie po raz pierwszy wspomniał prezydent Republiki Francuskiej Emmanuel Macron w przemówieniu wygłoszonym na Sorbonie w 2017 r. Program zainaugurowano w 2019 r. i wdrożono jako część programu Erasmus+ na lata 2021–2027. Pomysł ten opiera się na wielowiekowej tradycji współpracy i wymiany między europejskimi uniwersytetami, która sięga średniowiecza, a jej przykładami mogą być podróże Erazma z Rotterdamu do ośrodków akademickich czy tzw. Grand Tour – tradycyjna podróż kształcąca po Europie, w którą wybierali się młodzi mężczyźni od XVII do XIX wieku. W swej obecnej formie sojusz w ramach inicjatywy Uniwersytety Europejskie został opracowany jako sieć uniwersytetów propagująca mobilność studentów między kampusami oraz rozwój innowacji pedagogicznych. Pierwsze sojusze zainicjowano w 2019 r. i odniosły one natychmiastowy sukces. Chociaż pierwotnym założeniem było uruchomienie zaledwie 20 sojuszy, obecnie istnieje ich 65, skupiają one ponad 570 uniwersytetów i reprezentują ponad połowę liczby studentów w Unii Europejskiej. Ogłoszone przez Komisję zaproszenia do składania wniosków dotyczące sojuszy uniwersytetów były otwarte, co pozwoliło uczelniom na zgłaszanie się w otwarty i kreatywny sposób, gdy podejmowały decyzje o liczbie partnerów, formach zarządzania, tematach, którymi będą się zajmować, oraz formach współpracy. Ten udany model umożliwił nie tylko udział największych i najbardziej uznanych na arenie międzynarodowej uniwersytetów, lecz także małych i średnich uczelni oraz palcówek w regionach najbardziej oddalonych – wszystkie one zjednoczyły się wokół wspólnych tematów i celów, co przyczynia się do ożywienia miejsca ich siedziby, oferuje młodym ludziom kształcenie na unijnym poziomie i przeciwdziała drenażowi mózgów. Sprawia to, że sojusze są projektem wysoce inkluzywny, który demokratyzuje doskonałość akademicką w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu. Sojusze te – w znacznie większym stopniu niż sieci – tworzą także wewnątrzeuropejskie kampusy i stały się katalizatorami zmian legislacyjnych. Są siłą napędową innowacji, gdyż wypełniają lukę w kwalifikacjach i zachęcają nowe pokolenie młodych Europejczyków do poszukiwania i uczenia się. Istnieje kilka powodów, dla których należy bliżej przyjrzeć się sojuszom, zwłaszcza w odniesieniu do ich przyszłego potencjału i problemów, które zidentyfikowano na przestrzeni lat. W czasach, gdy coraz bardziej odczuwalny jest brak bezpieczeństwa na świecie, sojusze te stały się prawdziwym atutem służącym poprawie konkurencyjności i suwerenności Unii Europejskiej. Należy zatem wzmacniać ich zdolność w zakresie innowacji i badań oraz transferu technologii, zwłaszcza w sektorach krytycznych i strategicznych, które mogą nadal zapewniać Unii Europejskiej bezpieczeństwo i doskonałość. Gdy wolność akademicka jest zagrożona (szczególnie przez podmioty globalne takie jak USA), sojusze w ramach inicjatywy Uniwersytetów Europejskich są narzędziem, za pomocą którego UE może nadal przyciągać badaczy i pracowników naukowych z całego świata. W tym celu należy pozyskiwać inwestycje i finansowanie dla sojuszy, aby umocnić ich zdolności, zwiększyć ich skuteczność, skonsolidować ich modele i zapewnić ich żywotność, dążąc do ich przyszłej niezależności. Programy takie jak Erasmus+ mają w tym względzie zasadnicze znaczenie. Zamiast tworzyć nowe sojusze, programy te i ich finansowanie powinny wspierać sukces istniejących sojuszy, które już nadają nowe oblicze doskonałości akademickiej i wolności akademickiej w UE.

ZAŁĄCZNIK: PODMIOTY LUB OSOBY, OD KTÓRYCH SPRAWOZDAWCZYNI OTRZYMAŁA INFORMACJE

Zgodnie z art. 8 załącznika I do Regulaminu sprawozdawczyni oświadcza, że przy sporządzaniu projektu sprawozdania otrzymała informacje od następujących podmiotów lub osób:

Podmiot lub osoba
Coimbra Group
LERU
Saarland University
Agreenium
EUt+ University Alliance
Una Europa vzw Student Board
Circle U. AISBL (Circle U. European University Alliance)
European University Association
ARQUS Alliance
Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research
France Universités

Powyższy wykaz został sporządzony na wyłączną odpowiedzialność sprawozdawczyni.

Gdy osoby fizyczne są wymienione w wykazie z imienia i nazwiska, zidentyfikowane poprzez swoją funkcję lub wymienione z imienia i nazwiska wraz z podaniem ich funkcji, sprawozdawczyni oświadcza, że przedstawiła tym osobom fizycznym Oświadczenie o ochronie prywatności w Parlamencie Europejskim nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), w którym przedstawione są warunki mające zastosowanie do przetwarzania danych osobowych tych osób oraz prawa związane z takim przetwarzaniem.